

ТВРДИЦА – КИР ЈАЊА

*Шаљиво позориште у три дејства
(Друго умножено издање)*

ВИСОКОУЧЕНОМ ГОСПОДИНУ
ГАВРИЛУ ПЕКАРОВИЋУ
МЕДИЦИНЕ ДОКТОРУ
СВОМ
ЉУБЕЗНОМ ПРИЈАТЕЉУ
ПОСВЕЋЕНО

*Радо Т' друже дижем памјатнике,
Посвећујућ' Теби моје књиге.
Само немој да се ред измени,
Да памјатник Ти подижеш мени.*

ПРЕДСЛОВИЈЕ

После изданија *Лаже и паралаже* многи су ми оваквог рода књига љубитељи често напомињали да се би без ползе било јошт' штогод на исти начин составити и средством печатње читатељем и читатељкам сприопштити. Ја сам истина много којешта – које обаче из неких узрока на свет изићи не може – сочинио, гдишто пак и на печатњу издао; но почем с једне стране дуговремена болест перо из мојих руку истргне, с друге пак променуто званије моје за собом повуче, и нехотећу ми, морала је моја и мојих пријатеља жеља неиспуњена остати. Што предстојеће шаљиво позориште на свет излази, повод је највише овај, што сам једном с љубезним мојим пријатељем г. доктором Пераковичем, о среброљубију беседећи, њему тврдо обећао *Тврдицу* написати и, ако вредно буде, печатњи предати. Окружен теретом званија мога, за одржати пријатељу моме задану реч, морао сам при слабом составу и очију и целог воопште тела мога, такорећи, часове красти и к сочиненију овога дела посвећивати. Но овде нека нико не помисли да је моје намереније хвалити се (премда су гдикоји баш овим поводом то исто напомињали), но из тога највише узрока ово наводим да се види какве је наша литература среће, гди сирјеч списатељи све силе ума свога на приватна дела обраћају, а к сочиненију дела једног, које се воопште целог народа тиче, само часове одоховенија, тј. у којима списатељ писајући одмора тражи (!!!), посвећавати могу. Сад какова сочиненија следовати морају, лако се закључити може. Но ни по чуда! Положеније бо Србаља засада је таково да, ако би се који – изузимам имућне, или оне који су у призренију начину живота с друге стране обезбеђени – искључително на књигописаније одважио, и званије своје пренебрегао, лако би (да не кажем „извесно“) до нужде и 'леба жељкати дошао, о чем нас не само наши, него и код сами' Енглеза списатељи, као Бутлер, који је, при свем класицитету свога дивног сочиненија Худибрас, управо од глади скапати морао, довољно уверавају.

Но ово као узгред. Моје је намереније при писању *Тврдице* било, узимајући навластито на расужденије мало, боље рећи никакво число комедија на нашем језику, таково дело написати, које би читатеља или гледатеља (јер је

време, мислим, да се и код нас театри заведу) на зевање не натерало, но паче часове му брига и домашњи' незгода пуне разгалило, а при том – ако уши слишати има – и науку живљења придодало.

Напоследак, да не помисли тко да је моје намереније с кир Јањом народ грчки на поруганије изводити. Ја имам довољно узрока грчки род не иначе него с почитанијем предсретати, а видовит ће читатељ лако, и без мога изјасненија, приметити зашто је ово тако уређено.

Овом приликом нужно је и нека грчка израженија, која се у делу овом находе, растолковати, као нпр. Пан метрон аристон значи: умереност је полезна: о тисананкис, о несређе; шкиљи, скилос, псето; хондро кефали, дебела глава; кака истерна, рђав последак; О тихи, о керос, о срећо, о време; елеимоисини, милосердије; апелписија, очајаније и др. Друге се речи могу лако нагађати.

У Вршцу, месеца септемврија 1837.

Сочинитељ

ПРЕДГОВОР К ДРУГОМ ИЗДАНИЈУ

Дело ово имало је срећу такво благоволеније код читатеља мојих наћи, да се не само сви егземплари, који су изван пренумерације остали, у правом смислу рећи, разграбили, но да су јошт са сви' страна љубитељи дотле с писмама наваљивали, док им нисам обећао *Тврдицу* по други пут на свет издати. Ја сам позориште ово при другом изданију с једним лицем умножио, но с отим мислим да се делу ништа није шкодило. Ништа мање, ако би се ко нашао, коме ово не би било по вољи, томе као преки лек препоручујем свуда: што му се год не допада, пером неколико пута превући, и с отим ћуд своју задовољити. Ово се средство код сваке књиге слободно употребити може, с отим више, што је помоћ очевидна, а за рецепт се ништа не плаћа. Међутим, при повторном издавању веселог овог позоришта ништа друго не желим, осим да оно, приликом првог изданија задобивено већ благоволеније, и сада, и даље задржи и радоваћу се ако дело ово кадро буде моје име и у позније векове с истим дејством, које сад производи, пренети и задржати.

Сочинитељ

Лица:

КИР ЈАЊА

ЈУЦА, његова супруга

КАТИЦА, Јањина кћи од прве жене

МИШИЋ, нотарош

КИР ДИМА

ПЕТАР, кућевни слуга

ДЕЈСТВО ПРВО

ПОЗОРЈЕ ПРВО

КИР ЈАЊА (*разгледа хаљину*), ЈУЦА (*шије*)

КИР ЈАЊА: Пан метрон аристон. Красно грчко мудрост. Све сос мера, све сос мера, па ћиш дођиш до велика слава. Ама проклето садашње свет, оћи све високо: оћи мамузу, оћи бал, оћи кафана, оћи свилена кадифа. О тис ананкис! Оћиш мода! Камо аспри? Гледиш на барон, гледиш на господа? Каимено! Не знаиш да ћи да пропадни свет? Нема шпекулација, нема трговина. Пошто тифтику? Бађава. Пошто памвук? Бађава. Сад је дошло време да човек иди без чизму.

ЈУЦА: И то би лепо јошт' било!

ЈАЊА: Што ти ту говориш, шкиљо? Море, знаиш ли што је свет? Седиш како милоствио госпођа, чекаш дванаест сата да једиш, да пииш, да спаваш. Што ћиш да једиш, што да пииш? Што си стекла? Кад је било рат, кад је било кугу, да мори мало толики људи? Море, пропадниш, море, пропадниш, кукавицо!

ЈУЦА: Нисам се ни том надала да ћу код Вас пропасти.

ЈАЊА: Ниси се надала, што си се надала? Да си возиш на четири коњи, да ти служи катану? Сучи рукаву, кукавицо, па чувај твоја кућа, ако мислиш да имаш леба и сол.

ЈУЦА: Кад сте ме просили, Ви нисте тако говорили.

ЈАЊА: Што сум говорио? Да ти држим у лутку, да ти правим маска. Није доста кад ти зовим: душо Јуцо, кад ти кажим: пили моје?

ЈУЦА: Откако сам се у кућу довела, Ви јошт' нисте запитали: треба ли ми штогод и како живим. У каковим сам се аљинама венчала, у тима и данас

одим. Нити марите за мене, нити водите бригу о мени; него живим као свака последња у вароши.

ЈАЊА: О, шкиљи! Не водим брига за тебе! Што ти фали код Кир Јања? Имаш ли доста леба, лепо како земичка?

ЈУЦА: А баш!

ЈАЊА: Мумлиш? Оћиш да мумлиш? Што је ово? *(Доноси лебац.)* Тон дјаволон! Ди је толику лебу?

ЈУЦА: Изео се.

ЈАЊА: Шкиљи немарљиво, непромотрено, изио си! Сам се лебац изио?

ЈУЦА: Па изио се у кући.

ЈАЊА: Србско хондрокефалос, не знаиш граматике? Како ћи лебац сам да си једи? Ко је лебу дирао?

ЈУЦА: Шта ја знам, зар је мало у кући?

ЈАЊА: Не знаиш, шкиљи. А што си газдарицу? Што сам ти узео? Да чуваш кућа или да гледиш на пенћер, на младо официр? О, сирома Кир Јања, мораш да пропаднеш кроз неваљало свет!

ЈУЦА: Сад да пропадне кроз мало 'леба што се у кући појело!

ЈАЊА: Кучко проклето, што ми даиш ватра у моју срцу? Есмо ручали као фиршт? Есам казô да си чека вечеру? Море, знаиш што је то: Пан и метрон аристон, тис ананкис? Кад је највећу сиротињу на овај свет, онда прави парада широко високо.

ЈУЦА: Господару, време је већ да се једанпут и ја с Вама као жена са својим мужем разговорим.

ЈАЊА: Што ћиш да говориш, да ми правиш штета?

ЈУЦА: Кад сте ме просили, Ви сте мени оно обећавали што би и за грофицу много било. Ви сте мени дукате...

ЈАЊА: Ћури, ћути, шкиљи, какви дукати? Море, крајцару, море, нема, нема, нема!

ЈУЦА: Ви сте мени дукате показивали и свакојаким начином сте гледали да ме заслепите да за Вас пођем. Ја сам се полакомила, но сад видим да сам погрешила што сам моју матер послушала, а нисам за онога пошла којег је моје срце изабрало.

ЈАЊА: За оно Јован, што седи цео дан у кафана и игра шервинцлу?